

Det irakiske parlamentsvalg

Det irakiske parlamentsvalg i oktober var en magtkamp, som vil få stor betydning for den danskledte NATO træningsmission i Irak.

af Christian Høj Hansen og Jarl Artur Hebnel

Da diktatoren Saddam Hussein faldt i 2003, opstod et magtvakuum i Irak, som opløste det sunnidominerede magtsystem. Shiitterne, som er den største etniske befolkningsgruppe i Irak, udnyttede straks udviklingen til at sætte sig på magten i Bagdad, hvor man ekskluderede sunnierne fra magtcentrummet. Siden dengang har shiitiske grupperinger siddet tungt på den politiske magt, som de har skulle fordele imellem sig, hvilket har ført til voldsomme magtkampe igennem årene. Problemstillingen har stadig en afgørende betydning for landets sammenhængskraft og gjorde sig også gældende ved det irakiske parlamentsvalg den 10. oktober i år.

På trods af en ny valglov og 25 millioner stemmeberettigede irakere endte det irakiske parlamentsvalg med en stemmedeltagelse på 41 procent. Irak står nu foran en langsommelig og udfordrende proces, hvor der skal udpeges en ny premierminister og regering baseret på den politiske magtbalance efter valget. Denne proces kan tage månedsvis at nå til enighed om, hvilket i høj grad også skyldes, at den endelige kandidat skal godkendes af landets mest væsentlige eksterne

aktører, Iran og USA, som ofte har svært ved at nå til enighed. Processen vil på den måde påvirke den danskledte NATO-mission i Irak (NMI), hvis formål er at kapacitetsopbygge de irakiske sikkerhedsstyrker og rådgive dem om sikkerhedsreformer. Det vil kunne forhindre den irakiske hær fra igen at kollapse, som man så det under Islamisk Stats fremmarch i 2014. Grundlaget for denne missions eksistens kan dog udfordres af den interne magtbalance efter valget, fordi den kommende premierminister blandt andet skal tage stilling til NATO's fortsatte tilstedeværelse i Irak. Det irakiske valg vil derfor præge landets interne sikkerhedssituation, indtil en kandidat er blevet valgt som landets premierminister.

En kamp baseret på de formelle og de uformelle magtstrukturer

Ved selve valget var 3249 kandidater opstillet til de 329 pladser i det irakiske parlament, hvor en

ny valglov gjorde det lettere for løsgængere at repræsentere deres lokalsamfund, da man tidligere

Magten ligger ikke i staten, men i de underliggende og skjulte dynamikker, som lurer under overfladen

på året udvidede antallet af valgkredse fra 18 til 83. Intentionen med ændringen var at gøre det lettere for mindre partier og uafhængige politiske aktører at blive valgt til parlamentet og dermed stoppe de store partiers dominans i irakisk politik. Det gjorde det muligt for 789 uafhængige kandidater at blive opstillet ved valget, hvor stemmerne gik direkte til kandidaterne i stedet for partiernes valglister. På trods af valgloven er størstedelen af de irakiske partier forankret i den uformelle sikkerhedssektor, hvorfra magtkampen udfolder sig på daglig basis. De væsentligste shiitiske partier består af Fatah Alliance, State of Law Coalition og Alliance Towards Reform. Disse partiers magtgrundlag hviler i sidste ende på deres militers magtbase, da vedligeholdelsen og udvidelsen af deres magtbaser sker igennem militsernes infiltration af landets offentlige forvaltning.

Derfor er parlamentarisk indflydelse vigtig, da militserne igennem partierne og det politiske system kan blive tildelt ministerier, hvis ressourcer kan udnyttes til at styrke deres kontrol og opnå en større andel af det irakiske statsbudget. Magten ligger ikke i staten, men i de underliggende og skjulte dynamikker, som lurer under overfladen, idet shiamilitsernes interaktion og

Militserne har overfladisk set samlet sig i PMF for at fremstå som en legitim organisation og aktør i irakisk sikkerhedspolitik, så militserne kan få kontrol over landets ressourcer.

samarbejde med lokale og nationale myndigheder er afgørende for landets stabilitet og sikkerhed.

Mange af de mest magtfulde shiitiske grupperinger i Irak er en del af organisationen Popular Mobilisation Forces (PMF), som udgjorde en vigtig del af i nedkæmpelsen af Islamisk Stat. PMF har de facto territorial kontrol i flere

provinser og har ligeledes stor magt over landets ressourcer via statsbudgettet. Det irakiske valg har derfor været essentielt for militserne og deres partier, da de gennem deres parlamentariske repræsentation kan indgå i budgetforhandlinger, som kan forøge deres lønninger via statsbudgettet. På den seneste irakiske finanslov fra 2021 blev PMF's andel af statsbudgettet for eksempel hævet med hele 45 procent.

PMF er dog ikke én samlet organisation, men derimod en organisation bestående af mange forskellige grupperinger, som hver især ønsker at fremme deres egen magt i det formelle sikkerhedssystem via parlamentsvalget. Disse politiske og militante aktører har uforenlige visioner og forsøger alle at maksimere deres egen indflydelse. Militserne har overfladisk set samlet sig i PMF for at fremstå som en legitim organisation og aktør i irakisk sikkerhedspolitik, så militserne kan få kontrol over landets ressourcer. PMF har været særdeles succesfulde med den tilgang, og det har betydet, at de er begyndt at underminere den irakiske stat i forhold til kapacitet og indflydelse. Den nuværende premierminister, Mustafa Al-Kadhimi, har derfor siden sin indsættelse i maj 2020 forgæves forsøgt at begrænse PMF-militsernes indflydelse for at promovere statens magtmonopol frem mod valget – for det meste uden held.

Sunnierne og kurderne har minimal indflydelse

Selvom sunnierne og kurderne besidder ministerposter og begge er repræsenteret igennem partier i det politiske system, så har ingen af dem samme magtbase som shiitterne. Kurderne har dog en væsentlig større rolle ved valget end sunnierne, da de kurdiske grupperinger i højere grad er repræsenteret i parlamentet, har deres egen regionale regering og sidder fast på præsidentposten, som dog mest er en symbolsk figur. For kurderne er det store spørgsmål bevarelsen af deres lokale autonomi i den nordlige del af Irak samt vedligeholdelsen af pengestrømmen fra Baghdad, hvor handlen med olien udgør et hovedfokus. Ved årets valg fik Kurdistan Democratic Party (KDP) en mindre fremgang i

Sunnierne står tilbage som det mest marginaliserede mindretal uden reel indflydelse eller magt i irakisk politik på trods af, at de udgør omkring 35 procent af befolkningen.

parlamentet fra 25 til 33 mandater, hvorimod Patriotic Union of Kurdistan (PUK) gik fra 17 til 16 mandater.

Sunnierne står tilbage som det mest marginaliserede mindretal uden reel indflydelse eller magt i irakisk politik på trods af, at de udgør omkring

35 procent af befolkningen. Sunnierne er repræsenteret i parlamentet i en beskeden blok og besidder fast formandsposten for det irakiske parlament, som ligesom præsidenten mest har en symbolsk og honorær position, men meget lidt reel magt. Ved årets valg fik sunniblokken, Al-Taqaddom, valgt 37 kandidater ind i parlamentet. Sunniernes lave repræsentation har lige nu ikke den store betydning for landets sikkerhed, men deres manglende tiltro til systemet kan på den lange bane føre til oprør og ustabilitet, da Islamisk Stat vil kunne udnytte sunniernes manglende politiske repræsentation og medbestemmelse til at skabe en rekrutteringsbase.

Shiiternes magtkamp

Det nuværende valg har været præget af magtkampene imellem de forskellige shiitiske grupperinger, som endnu en gang skal forsøge at finde frem til tålelig og holdbar magtfordeling. En af disse politiske blokke er 'State of Law Coalition', som styres af den tidligere premierminister, Nouri al-Maliki, der er kendt for sin meget sekeriske tilgang. Denne blok fik 37 mandater ud af de 329 pladser i parlamentet ved det nuværende valg. Øvrige vigtige shiitiske blokke indbefatter den pro-iranske Fatah Alliance. Denne blok er i høj udstrækning i et klientforhold til den iranske revolutionsgarde, som leverer rådgivning, finansiering og generel støtte til dem. Flere af deres politikere og topledere er uddannet i Teheran og har erklæret troskab til Irans øverste leder, Ayatollah Khamenei, og tilslutter sig hans revolutionære teologiske tilgang til shiismen, også kendt som Velayat-e Faqih.

Ved det nuværende valg blev Fatah Alliancen den helt store taber. De gik fra 48 mandater til 18 mandater, hvilket både skyldes deres nedadgående popularitet blandt den irakiske befolkning samt deres vælgers manglende mulighed for at stemme ved valget. Det sidste punkt skyldes, at den irakiske valgkommission besluttede at fratage PMF's medlemmer samme eksklusive mulighed for at stemme, som de formelle sikkerhedsstyrker havde, nemlig at stemme ved deres tjenestested. Det resulterede i, at PMF-medlemmerne ville være nødsaget til at rejse til deres hjemstavn for at stemme, en mulighed som reelt set ikke var mulig. Udelukkelsen skyldtes, at PMF-ledelsen ikke ville oplyse lister over deres personel og deres placering, da det ville afsløre, at antallet ikke stemmer overens med de midler, som PMF får tildelt af staten.

Valget har vist, at Fatah Alliancens store modstander i de kommende år vil være det nationalistiske Alliance Towards Reforms parti, som ledes af Muqtada al-Sadr – en krigsherre, som tidligere var tæt allieret med Iran imod USA og koalitionsstyrkerne. Partiet er i dag stærkt imod al ekstern indflydelse, amerikansk såvel som iransk, og har deres primære vælgerbase blandt de fattige shiitter i de større byer. Ved valget fik blokken 73 ud af 329 mandater og blev dermed det største parti i parlamentet, hvor de fik flest stemmer i hele 18 valgdistrikter.

Et parlamentsvalg med stor betydning for den danskledte træningsmission i Irak

På baggrund af valgresultatet vil nye alliancer og parlamentariske koalitioner blive dannet. I denne kontekst kan det blive en udfordring, at Fatah Alliancen og de iranske militser led et stort nederlag, da det kan få dem til at underminere det politiske system yderligere, hvis de bliver ekskluderet fra den politiske beslutningsproces. Forhandlingerne om premierministerposten vil sandsynligvis vare i månedsvis, fordi de forskellige koalitioner ikke kan samle et flertal bag deres respektive kandidater grundet spændingerne

med rivaliserende shiitiske grupper. Derfor skal alle partier blive enige om én kandidat, som de kan tolerere, hvor også iransk og amerikansk accept vil være afgørende i forhold til at blive godkendt som Iraks næste premierminister.

Selvom han ikke stillede op til valget, tyder alt på, at den nuværende premierminister, Kadhimi, er den eneste, der opfylder disse krav og dermed topper listen over realistiske kandidater. Spørgsmålet er dog, om de pro-iranske militser via Fatah Alliancen kan formå at afsætte Kadhimi over de næste måneder og indsætte en mere 'pro-iransk' kandidat. Det bliver dog svært efter valg-nederlaget.

Selvom valget ikke vil få den store effekt på den generelle sikkerhedssituation i Irak, vil valget få en væsentlig betydning for den danskledte NATO-mission (NMI),

Det hele vil derfor afhænge af alliancespillet, som vil udfolde sig i løbet af de næste måneder, hvor iranske og amerikanske

diplomater også vil få en aktiv rolle. Valgresultatet vil dog formentlig ikke ændre på den generelle irakiske magtdynamik, som fortsat vil være præget af magtkampen imellem konkurrerende shiitiske grupperinger, hvor de pro-iranske og mere nationalistiske grupperinger udgør hoved-aktørerne.

Selvom valget ikke vil få den store effekt på den generelle sikkerhedssituation i Irak, vil valget få en væsentlig betydning for den danskledte NATO-mission (NMI), da den interne magtdynamik imellem de shiitiske grupperinger er altafgørende at forstå for at kunne navigere i det irakiske sikkerhedssystem.

Valgresultatet indikerer dog, at støtten til grupperinger, der udelukkende ønsker amerikansk og vestlig tilstedeværelse ud af Irak, ikke er blevet større, da de nationalistiske grupperinger, som vandt valget, i lige så høj grad er imod iransk indflydelse. Denne udvikling kan på den ene side gøre det nemmere for NATO at operere i det irakiske sikkerhedssystem, men på den anden side kan den også få de iransk affilierede

militser til at øge angrebene på vestlige styrker i Irak, hvis de ser for meget indflydelse ryge ud af deres hænder.

Dermed er det ikke kun truslen fra IS, som kan presse den kommende irakiske premierminister, da den største trussel mod Iraks stabilitet lige nu er den interne rivalisering imellem de shiitiske grupperinger. NMI spiller en vigtig rolle i denne kontekst, fordi træningsmissionen understøtter det irakiske sikkerhedssystem med træning og rådgivning, som kan gøre sikkerhedssystemet mere robust.

NMI yder dermed et vigtigt bidrag til stabiliteten i Irak, da NMI er med til at opretholde magtbalancen imellem regeringen og de mange forskellige shiitiske militser, som efter valget fortsat vil udfordre regeringen i Bagdad.

Christian Høj Hansen er fuldmægtig ved Forsvarsakademiets Center for Stabiliseringsindsatser, hvor han er ansvarlig for at koordinere og implementere projekter, som skal kapacitetsopbygge de irakiske sikkerhedsinstitutioner og rådgive dem om sikkerhedsreformer. Disse projekter er en del af den danskledte NATO mission i Irak. Han er uddannet cand. mag. i historie ved Københavns Universitet med speciale i forholdet mellem Iran og USA.

Jarl Artur Hehnel er research assistant på Center for Stabiliseringsindsatser ved Forsvarsakademiet og stud. mag. i Historie ved Københavns Universitet. Han støtter med research og projektprogrammering på centrets projekter med fokus på sikkerhedssektorreform i Irak.

